mokslas menas literatūra

DRAUGAS

ANTROJI DALIS / 1982

SAUSIO MĖN 23 D. / JANUARY 23, 1982

PART TWO — NR 19 (4)

Šiame numeryje:

Kultūrinis akcentas Lietuvos Pasiuntinybės rūmus restauruojant.

Šiek tiek pravėdintame ore.

Lietuviška muzika be Banaičio, Gruodžio, Šimkaus?..

Lietuvos istorija IV-tame Mokslo ir Kūrybos simpoziume.

Dainai skirtas gyvenimas: Vincė Jonuškaitė — sukaktuvininkė.

Danguolės Sadūnaitės eilėraščiai.

75 metai nuo pirmosios lietuvių dailės parodos.

Mūsų mitologija ir dailininkės amerikiečio akimis.

Svarstybos simpoziumo filosofijos sesijoje.

Nauji leidiniai.

Šiek tiek pravėdintame ruime

PR. VISVYDAS

Anot literatūrologo Juozo Stepšio, yra trys socialistinio realizmo kriterijai — partiškumas, liaudiškumas ir ištikimybė tikrovei (1981, „Pergalė", Nr. 8). Šiuos principus gaubia pilietiškumo samprata, kuri Tarybų Sąjungos kultūriniame gyvenime yra tapusi beveik nepažeidžiama dogma. Taip sakant, būk socialiai atsakingas dirbdamas meno srityje.

Visa bėda, kad šiandien visi meno žanrai pergyvena transformacijos tarpsnį. Jie darosi kitoniškesni, įmantresni. Tai atsitinka ir Tarybų Sąjungoje. Dažnėjančiu atveju ten meno kūrinių turinys bei stilius jau neturi akivaizdžių sąsajų su socialistinio realizmo pavidalais. XX a. visuotinė komunikacija gerokai apardė partijos kultūrines tvirtoves.

Geru šiuolaikinės kaitos pavyzdžiu yra pavergtoji Lietuva. Lietuvių menininkų sąlyčiai su Vakarais gausėja. Stengiamasi pasekti Vakarų naujoves. Savaip ieškoma, eksperimentuojama. Į tikrovę vis dažniau žiūrima pro sudėtingų daugiareikšmių metaforų šydą. Nepaisoma, ar plačioji liaudis lengvai suvoks kūrinį. Dažnėja estetinis žaidimas su kalba, paradoksais, absurdu, grotesku. Dailėje, ypač grafikoje ir skulptūroje, gimsta abstraktūs ar simboliniai pavidalai. Tautosakoje atrandamos naujos išraiškos gelmės.

Tiesiog sunku įsivaizduoti, kaip visa tai turi pakelti leninė sąmonė, taip budžiai žvelgianti į dabartį iš didžiulių portretų ir granito paminklų? Nieko nepadarysi, su įkypu bolševikiniu žiūrėjimu laiko srovės nesustabdysi. Čia ir granito kumštis nepadės. O gal pravartu visa tai, kas bręsta kultūriniame gyvenime, kaip nors pateisinti ir tuo nuraminti paleolitinių Globėjų nerimą. Yra juk po ranka pats patikimiausias, partijos diskusijose dažnai išmėgintas ginklas — dialektika. Su ja, reikalui esant, galima gelbėti padėtį — velnią paversti angelu, ar atvirkščiai. Sovietijoje dialektinė sklaida juk yra užaštrinta, kaip Sevilijos kirpėjo britva. Jos itin reikia pageltusioms socrealizmo nuospaudoms.

Šia prasme ir rašo minėtas Juozas Stepšys apie šiuolaikinės lietuvių lyrikos socialumą straipsnyje „Plaka širdis pasaulio vidury". J. Stepšys iš karto pažymi, jog „teoriniuose literatūrologų darbuose, pastarojo meto diskusijose apie pilietiškumą įsigali dialektiškai platus ir istoriškai lankstus poezijos socialumo supratimas".

Tai tikrai blaivi išvada. Vadinasi, anksčiau supratimas buvo siauras, o dabar pasidarė dialektiškai platus, nes galų gale juk reikėjo praverti langą ir įleisti grynesnio oro. Dabar jau galima modernių poetų Vytauto Bložės „Polifonijas", Gintaro Patacko „Išvarymą iš rojaus". Marcelijaus Martinaičio „Kukučio balades", Kornelijaus Platelio, Leonardo Gutausko, Almio Grybausko poeziją įvesdinti į šiek tiek pravėdintą socialistinio realizmo ruimą. Norom nenorom reikia sutikti su faktu, kad „gimė drąsi lietuvių poezijos novatoriškų ieškojimų programa". Įsitvirtino gilus meditacinis eilėraštis, savo užuominomis tolimas lenininei pakraipai. Pagyvėjo „euristinės individo saviraiškos patosas". Taip pat — „radikalaus antitradicinio eksperimento poetai V. Bložė, A. Mikuta, S. Geda, nepaisydami žinomų praradimų ir nekomunikabilumo kolizijų, tarybinės poezijos kontekste iš esmės įtvirtino savuosius nekonvencionalios stilistikos modelius". (Įsidėmėkime, kaip godžiai Lietuvos literatūrologai naudoja tarptautinį žodyną. Bet tai jau kita daina).

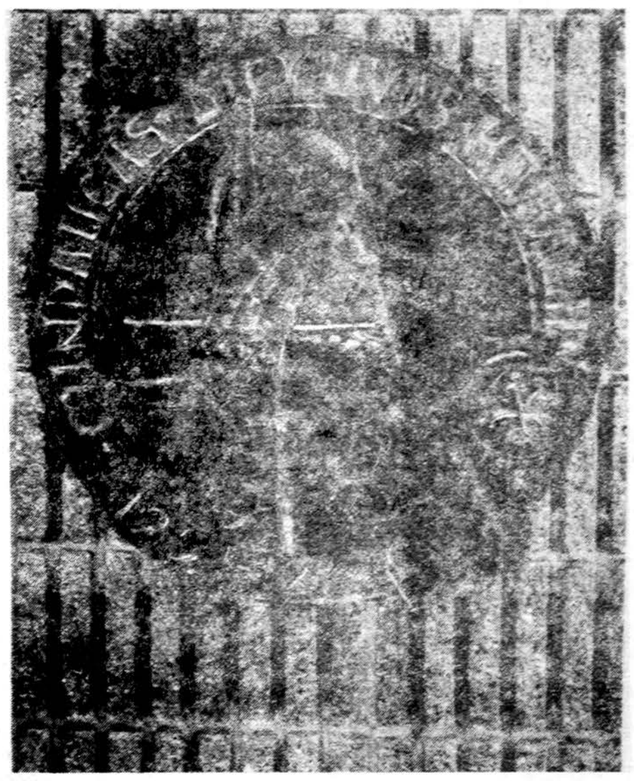

Vytautas Kašuba — Karalius Mindaugas (alavas)

Abejoju, ar šitaip samprotauti J. Stepšys būtų galėjęs prieš keletą metų, kai pavergtos Lietuvos kultūros ministru buvo Lionginas Šepetys, už nuopelnus jau tapęs partijos centro komiteto sekretoriumi. L. Šepetys ne sykį spaudoje su išsivėdėjusiais agitaciniais štampais taršė modernų Vakarų meną, šaipėsi iš abstrakčių paveikslų, niekino tas menines nuotaikas, kuriomis šiandien ima alsuoti jaunesnė kūrėjų karta Lietuvoje. Tik paskaitykime šio „tarybinių širdžių cementuotojo" rašinį „Tarybinio meno keliu — klestėjimo keliu" („Pergalė", 1980, Nr. 4). Čia L. Šepetys bodisi maždaug viskuo, kas nūdienėje literatūroje ir mene yra įkūnyta įvairiomis formomis. Atstumia L. Šepetys ir kūrybinę savianalizę, ir gilinimąsi į egzistencijos problemas, ir tautosakos keistumų atskleidimus, ir tylų dvasingumą, taip ryškų dabartinėje lietuvių lyrikoje. Nepatinka jam ir psichologinė romanų tėkmė. Tai „nieko neteigiantys, rezignuojančių, egzistencijos problemose pasiklydusių inteligentų, menininkų pašnekesiai". Žodžiu, į Kremlių įsižiūrėjusiam sekretoriui meno mėgėjui tegalioja tik tokia kūryba, kuri „buvo ir yra iš tikro partiškai kryptinga, humaniškai teisinga ir nuoširdi". Kaip pastarosios trys savybės gali egzistuoti viena šalia kitos — tai kertinė tarybinės alchemijos mįslė.

Vis tiek Lietuvoje kūrybingi žmonės (ypač jaunesnieji) nedaug dėmesio kreipia į partijos sekretoriaus pamokymus. Šiandien G. Patackas nesislėpdamas eiliuoja: „Aš iš dulkių gimiau, žmogau, /Išgimdytame žemės pasturgaly,/Nepriklausomas, kaip vienatvė/Mebliuotuose kambariuose". (Pontijus Pilotas Nr...). Arba Romas Daugirdas: „Paglosčiau krūtį Kruvinajai Meri/ir ji atidavė man seną pasagą/numetęs pelei neaiškumą/žaidžiau su cukraus gabaliukais". Na, ir „Rezignacijos" eilėraštyje Sigitas Geda: „Viskas man pabodo ir apkarto,/Kažkokia jėga mane suardo/Ir nesudėlioja... Pradedu blaškytis, /Kaip ir kur numirėlį pagydys.(...) Viešpatie, įleisk man eleksyro,/Duok vandens stiklinę, oro tyro,/Duok jėgų man eiti per tą smėlį,/Duok ramybę mano juodai vėlei". (Septyni eilėraščiai ir pauzė, „Pergalė", 81 m. Nr. 7).

Išgimdytame žemės paviršiuje, pasirodo, vyksta sparti kaita, neaplenkdama nei per prievartą tarybinamos Lietuvos. Lenininiai paminklai ten dabar ima atrodyti lyg skriaudžiami anachronizmai. Juk jų panosėje labai nemalonia kryptim' juda lenkų tauta. Lenkai trokšta atsikratyti sovietiniu melu užteršto socializmo. Tai nelengvas uždavinys, nes po ilgų priespaudos metų tapo pakirstos ekonomikos šaknys, gerokai pagriauta prekyba, skolų skolos prislėgė valstybę. Mat prie ko privedė tariamas socializmas, kurio užuovėjoje klestėjo valdantieji veidmainiai. Su pagrindu lenkai šitokį „socializmą" pavadino siurrealistiniu.

Lenkų skaudžiai revoliucinis posūkis į laisvę verste verčia sovietijos vadus dar budžiau stebėti savąją liaudį, laiku užkirsti bet kokias laisvėjimo pastangas. Ūmai pasidarė būtina su pagyvinta dialektika aiškinti socializmo privalumus. Padažnėjo rašiniai ir apie socialistinio realizmo pranašumą mene ir literatūroje. Įrodinėjama, jog šioji pakraipa geriausiai įsijaučia į mūsų laikmečio problemas. Jos erdviame ruime gali sutilpti įvairūs žmonių interesai, netgi novatoriškiausi kūriniai, jei tik jų autoriai nepažeidžia pačių pagrindinių principų: partiškumo, liaudiškumo, ištikimybės tikrovei. Štai ką griežtai pabrėžė L. Brežnevas TSKP XXVI

(Nukelta į 2 psl.)

kepurę, bet įdėkime taipgi gyvą, menu ir kūryba pulsuojančią širdį.

k. brd.

Kertinė Parašte

Kultūrinis akcentas, Lietuvos Pasiuntinybės rūmus restauruojant

Visuomenėje kilęs sąjūdis Lietuvos Pasiuntinybės rūmų Washingtone restauravimo reikalu yra sveikintinas ir visomis išgalėmis remtinas. Tačiau rūpinantis, kad per pastato stogą nevarvėtų vanduo ir pro sienas, duris ir langus nesivaikytų vėjai, turi būti neužmirštas ir vidaus aplinkos reprezentatyvus, jaukus, kultūringas įrengimas. O tai jau ne stogadengio, ne mūrininko ir ne staliaus kompetencija, bet dailės srities kūrybingų planuotojų. Atkreipiame čia dėmesį į tai dėl to, kad spaudoje skelbtuos restauravimo pasitarimuos figūruoja tik politikai ir visuomenininkai, bet nė vieno žmogaus iš dailės pasaulio. Gal dar tik darbo pradžia, dar tik pirmutiniai žingsniai, ir architektai, skulptoriai, vitražistai ir dailininkai nebus toliau pamiršti, o pasikviesti į posėdžius? Vis tiek čia juos užsimename, kad šis kultūrinis aspektas nebūtų būsimam darbe pramirksėtas.

Paprastai visų tautų bei valstybių užsieninės ambasados yra ne vien politinio darbo bei politinio kontakto vieta, bet ir kultūrinė to ar kito krašto institucija bei reprezentacija. Normalioj situacijoj ambasadose yra ir kultūrinio sektoriaus etatai. Mūsų sąlygose sunku to ir norėti. Tačiau vis dėlto, pasitaikius progai, šios srities nereikia apeiti ir į ją ranka numoti. Mūsų pasiuntinybės atveju dabar tokia proga yra.

Asmeniškai lankydamiesi pas kaimynus bei pažįstamus jų privačiuose butuose, norim ar nenorim, pastebim jų kambarių estetinį sutvarkymą, matome, kokios meninės vertės paveikslai kabo sienose, kokios skulptūros ar skulptūrėlės užpildo tą ar kitą patalpos kampelį, kokios knygos rikiuojasi spintoje ar lentynoje, ir iš viso to susidarome šeimininkų kultūrinio poreikio bei jo lygio vaizdą.

Panašiai darys įvairiomis progomis mūsų atstovybėn nuvykę ne vien šio krašto lietuviai, bet (čia svarbiausia!) svetimtaučiai, aukštos kultūros kitų tautų ambasadoriai. Ir iš mūsų Pasiuntinybės kultūrinės ir meninės vidaus aplinkos jie spręs ne apie Petro ar Jono, bet visos lietuvių tautos kūrybingumo ir kultūringumo laipsnį.

O kas tai galėtų atlikti, kad dėl rezultato nereikėtų mums prieš pasaulį ir prieš save raudonuoti? Ir iš piršto atlikėjų laužti nereikia. Tik pasirinkimas turi būti akylus, kad meno vardu nebūtų padaryta to, kas liudytų tik mūsų nesusigaudymą ir nukultūrėjimą.

Išeivijoje jau apsčiai turime architektų, vitražistų, skulptorių, dailininkų, audėjų, kuriems čionykščiai svetimtaučiai yra patikėję savo maldos, namų ir kitų viešųjų institucijų vidaus erdvės meniškąjį išplanavimą ir jos išpuošimą aukštos vertės kūrybiniais rezultatais. Ne vienas jų turi čia įsirengęs pastovias ir plačiai žinomas savo darbo ir savo specialybės studijas, kuriose atliekami ir patys reikliausi užsakymai. Greitosiomis čia prisimena Adolfas Valeška, Anastazija ir Antanas Tamošaičiai, Albinas Elskus, Vytautas Kašuba ir kt. Dailininkams ir skulptoriams galnė specialių užsakymų nereikėtų, bet tik reikėtų nuovokos ir specialisto akies pasirinkti. O pasirinkti taipgi yra iš ko, turint minty ir Praną Domšaitį, ir Adomą Galdiką, ir Viktorą Petravičių ir kt. Čia prisimintina, kad, sakysim, Amerikos Pasiuntinybė Prancūzijoje, Paryžiuje, savo rūmuose laiks nuo laiko rengia reprezentacines Amerikos šių dienų dailininkų parodas.

Žodžiu, jeigu jau restauruojame mums visiems taip brangius Laisvosios Lietuvos Pasiuntinybės rūmus, tai uždėkime jiems ne tik šaunią

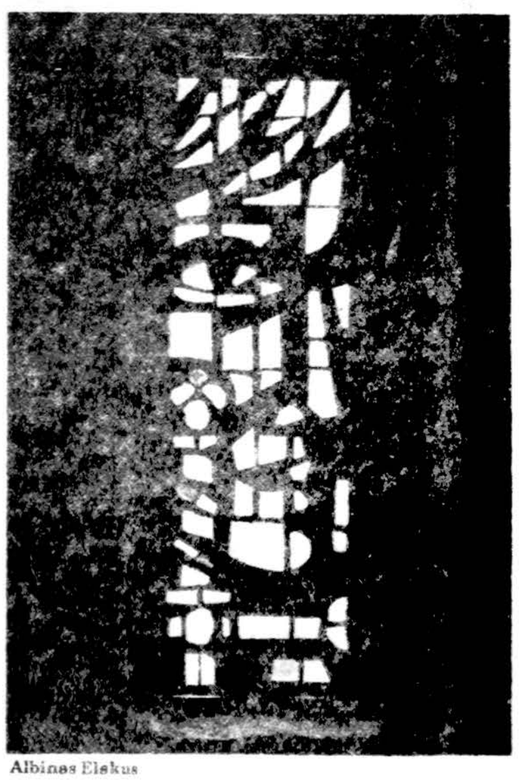

Albinas Elskus

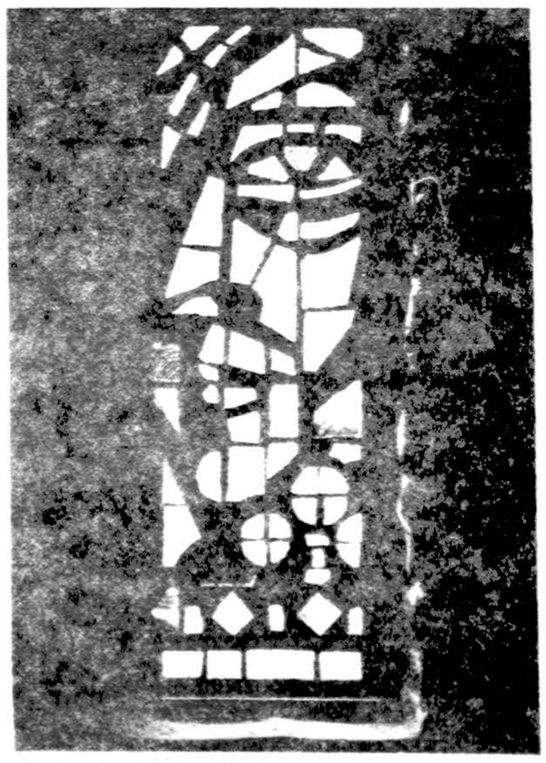

Vitražai: Rupeikis Mindaugaitis, Karalienė Morta Mindaugienė, Ruklis Mindaugaitis, sosto įpėdinis (1979).

Šiek tiek pravėdintame ruime

(Atkelta iš 1 psl.)

suvažiavime: „Partija nebuvo ir negali būti abejinga mūsų meno idėjiniam kryptingumui".

Ar kartais nepagalvoja tarybinio socializmo apologetai apie minėtų nepažeidžiamų kriterijų tarpusavį prieštaringumą. Juk dažnu atveju kryptingas partiškumas nesiderina nei su liaudies jausena, nei su ištikimybe tikrovei. Savo ruožtu liaudiškumas, paremtas papročiais bei tam tikru konformizmu, dažnai gali kirstis su tiesa.

Nereikia būti ypatingu stebėtoju, kad pamatytum prarają tarp liaudies ir partijos. Pavyzdžiui, liaudis trokšta laisvų rinkimų, tuo tarpu partija kaip pasityčiojimui pasiūlo tik savuosius kandidatus. Liaudis jau seniai pageidauja paprasčiausių buities reikmenų (lengvai gaunamų net neturtingose valstybėse), o partija, dėmesio nekreipdama, didžiausias sumas išleidžia ginklų gamybai ir tuo skurdina savo kraštą.

Komunizmo pasaulėžiūrininkai suvažiavimuose įsakmiai skatina menininkus savo kūriniuose kelti tarybinio gyvenimo laimėjimus. Bet kaip tokį „pergalingą" gyvenimą visapusiškai vaizduosi su šventa ištikimybe tikrovei, jei cenzoriai nepraleidžia jokio esminio apnuoginimo, kitaip tariant, jokios gilesnės kritikos, kuri įmanoma į dalykus žvelgiant iš kitokio kampo. Jau ne vienas rašytojas dėl to pakliuvo skaudžion nemalonėn. Tai žino visas pasaulis. Žino ir stebisi, kodėl ten taip pakiliai šnekama apie humanistinę laisvę ir ta pačia burna skelbiamas teismo nuosprendis tiems, kurie šiąja, konstitucijoje įteisinta laisve bando pasinaudoti. Ir būk, žmogau, laimingas makabriškoje būklėje, kur dogmų krumpliai yra aštrūs, o veidmainystė tokia pražūtingai klampi. Telieka dvi galimybės: arba iškreipti patirties paveikslą (tai yra meluoti), arba tylėti.

Šias pastabas rašydamas, nepuolu į juodą pesimizmą. Tenykštė kūrybinė padėtis nėra graudi. Nūdien, mokslo ir technikos milžiniškų permainų dėka, partiškumo gniaužtas vis labiau menkėja. Vis dažniau prasiveržia nuoširdesnis, atviresnis žmogaus balsas. Juo būtina atsverti slegiantį politikos ir technologijos diktatą.

Neseniai perskaičiau Raimondo Kašausko apysaką „Žaliuojančios kalbos" („Pergalė", 1981, Nr. 7, 8). Joje vaizduojamas dabarties kolūkio gyvenimas Lietuvoje su visais kūniškais ir dvasiškais vargais: girtuokliavimu, šeimų irimu, veltėdyste, kyšiais, bet drauge su tarybiškai hipertrofuotu požiūriu į darbą. Pastaraja savybe pasižymi pagrindinis apysakos veikėjas zootechnikas Petras Austys. Jo charakteris pernelyg šabloniškai sukirptas pagal tarybinių raštų modelį: darbštus, visuomenei naudingas herojus įsivelia į emocines painiavas, blaškosi tarp idealaus komunistinio atsakingumo ir žemiškų aistrų. Kas ypatinga ir turbūt bendra šio pobūdžio siužetams — tai tas politinis fonas su šmėkščiojančiais galingos, neliečiamos valdžios šešėliais. Jie gaubia Juodsodės pasaulėlį. Mato ir žino viską. Nuo jų malonės ar nemalonės priklauso apysakos žmonių likimai. Ne sau, o tik tai budinčiai galiai dirbama, plušama, net rizikuojama. Jei ko ūkiui nepavyksta gauti, Petras teišdrįsta tik abejojančiais klausimais priekaištauti esamai tvarkai. Suprantama, ne sostinės viršūnėms, bet vietiniam rajonui. Tik paviršiui, bet ne pačiai esmei. Pasiklausykime:

„Dėl ūkio vaikštau ne pro tas duris? Vaikštau. Bet nesiveržiu iš kiemo pusės. Jei viską, ko reikia gauname pro užpakalines duris, tai kodėl negaliu gauti pro priekines? Kas išgalvojo tas dvejas duris, ar neužtenka vienų, prie kurių prikalta iškaba? Ar aš kaltas, kad įžengus pro vienas, tave sutinka šaltais žvilgsniais, o įžengus pro kitas — maloniai šypsosi? Juk ne aš, Petras Austys iš Juodsodės, sugalvojau tokią išmonę".

Žinoma, kad ne jis. Nei kiti eiliniai Lietuvos gyventojai. Savo samprotavimuose Petras nespėlioja, kas iš tikrųjų kaltas dėl šitokios suktos prekybos. Matyt, autoriui neapsimoka atvirai pasakyti (ką puikiai žino visi lietuviai skaitytojai), kad vertelgiškas „Blatas" yra nelegaliai įteisintas Tarybų Sąjungoje, kaip būtina prekybos forma. R. Kašauskas, be abejo, žino ir apie trečias specialių parduotuvių duris. Jas praverti turi teisę tik valdančiojo sluoksnio žmonės. Gudrieji. Reikšmingieji. Galingieji. Jiems šypsomasi, pataikaujama. Jie pasiglemžia daiktus, kurių Juodsodės bėdžius kolūkietis ir pro kiemo duris įėjęs niekad negaus.

Va, čia ir glūdi tarybinio socialistinio realizmo esmė. Bet apie tai rašyti tenykštėje beletristikoje kol kas negalima. Kas bandė, buvo apšauktas tarybinės tikrovės juodintoju. Kada nors, gal netrukus atsiras sumanus literatūrologas ir dialektiškai įrodys tam šventeivų būriui, susispietusiam viršūnėje, kad partiškumas, liaudiškumas ir tikroviškumas yra trys socialistinio siurrealizmo principai.

Adomas Galdikas Švilpiniuojantis Miškinis (Nuotrauka V. Maželio)

Lietuviška muzika be Banaičio, Gruodžio, Šimkaus?..

Pirmąkart pažvelgęs sakytum, kad čia ideali dovana muzikui. Ypač tokiam, kuris domisi muzikos praeitimi, jos vingiais amžių tėkmėj, o taip pat kompozitoriais, jų biografijomis ir kūryba. Turiu minty neseniai pasirodžiusią muzikinės enciklopedijos — „Grove's Dictionary of Music and Musicians" — penktąją laidą. Tai didelis dvidešimties tomų žodynas, puikiai įrištas ir gražiais viešeliais aptaisytas. Sako, kad tai pati didžiausia ir patikimiausia (?) muzikos enciklopedija pasaulyje.

Viena bėda, kad ji kaštuoja daugiau kaip tūkstantis dolerių, o kita — tai jos lietuviškasis skyrius, kuris, aiman, yra tikras skandalas (vos neištariau — kiaulystė...).

„Draugo" skaitytojai galbūt prisimena, kaip prieš kelerius metus bruzdėjome, neradę nė žodžio apie lietuvišką muziką šios enciklopedijos ketvirtoje laidoje. Mūsų Lituanistikos institutas po to kreipėsi į „Grove's Dictionary" redakciją, pasisiūlydamas talkon. Buvo atsakyta, kad nauja (1980 m.) laida jau paruošta, ir kad šį kartą joje bus pakankamai informacinių straipsnių apie lietuvių muziką ir muzikus.

Taigi sėdžiu dabar mūsų miestelio bibliotekos skaityklo je, vartau šviežio leidinio liuksusinio popieriaus lapus ir ieškau lietuviškų vardų.

Ir štai vieną jau radau — Balsys Edvardas, lietuvių kompozitorius, gimęs 1919 m. Ukrainoje, buvęs LTSR kompozitorių draugijos pirmininku, apdovanotas tarybiniais titulais ir taip toliau.

Balsys iš tikrųjų yra rimtas muzikas, parašęs nemažai vertingų kūrinių. Nesistebiu, radęs jo vardą šiame žodyne.

Bet čia pat suglumau. Sklaidau B. raidės tomo lapus, ieškau, ieškau ir negaliu rasti mūsų Banaičio. Neįtikimas dalykas, sau sakau. Banaitis, tiesa, neparašė nė vienos simfonijos, bet jis sukūrė operą, sukompanavo žavingų solo dainų ir veikalų fortepijonui, smuikui, violončelei, nuotaikingą „Lietuvos idilijų" trio... O ką besakyt apie jo liaudies dainų harmonizacijas! Beieškodamas liaudies melodijai tinkančios aprangos, Banaitis išpuošė savo dainyną naujom, dar negirdėtom intonacijom. Nejaugi tai nėra svarbu mūsų muzikos raidoj?

Veltui ieškojau. Balsys pažymėtas, o Kazį Viktorą Banaitį, „Jūratės ir Kastyčio" autorių, ši enciklopedija aplenkė.

Staiga man dingtelėjo įtarimas: gal lietuvių emigrantų iš viso nerasiu šiame žodyne? Gal mūsų kolegos Vilniuje nutarė ignoruoti (beje, ne pirmąsyk), nurašyt į nebūtį svetur gyvenančius lietuvių muzikus?.. Mano nuogąstavimas netrukus pasitvirtino: išvartęs kone visas knygas, neradau nei Bacevičiaus, nei Kačinsko, neradau Jakubėno, Gaidelio, Lapinsko...

Ir buvau jau pradėjęs koneveikti tuos Vilniaus muzikologus, kai netikėtai pastebėjau, „G" knygą vartydamas, kad nėra ir Juozo Gruodžio, kuris Lietuvoje ypačiai gerbiamas ir dažnai minimas. Kaip suprasti tokį sąmoningą apėjimą šio mūsų muzikos šulo?

Matau, aprašytas Julius Juzeliūnas ir keletas jo kūrinių — sako, studijavęs kompoziciją Gruodžio klasėje; kitur skaitau eilutes apie Antaną Račiūną, iš čia žodynas pastebi, kad „Trijų talismanų" autorius baigė studijas pas Gruodį. Bet kur profesorius Gruodis? Kokia čia išdaiga?

Ap[illegible]kau dvidešimt eilučių apie [illegible]. K. Čiurlionį, čia pat apie jo seserį Jadvygą, tiksliai pavadintą „ethnomusicologist"; matau, neužmirštas ir Balys Dvarionas, vienas iš tų tarybinės Lietuvos „nusipelnusių veikėjų"... Bet palaukit! Nauja staigmena — nerandu Stasio Šimkaus! Ar galima pamiršti Šimkų, tą, sakyčiau, autentišką Lietuvos dainių? Ar galima, pavyzdžiui, minint lietuvių poeziją, užmiršti Maironį?

Nustebintas ir sudrumstas galvoju sau. Trumpa juk toji mūsų sukurtosios muzikos istorija ir palyginti mažas jos lobynas. Berods, tik pradėta grumtis, na, ir vis dar atkakliai rungiamasi dėl to savito, lietuviško muzikos stiliaus. Beje, tai nėra paprasta užduotis, nes juk pats lietuviškos muzikos šaltinis — liaudies daina — yra mįslingas ir nelengvai gaidomis sutvardomas. (Antai Liudvikas Rėza daugiau kaip prieš pusantro šimtmečio tarytum perspėjo, kad lietuvišką melodiją, užrašant gaidomis, „dingsta tai, kas gražiausia, ko negalima išreikšti"...). Išbraukus šių kilnių užmojų muzikos pionierius bei jų jaunesniuosius sekėjus, nelabai kas bepaliks. Tad kodėl čia tokia skurdi lietuviškos muzikos reprezentacija, paklaus skaitytojas.

Pažiūrėkim, kas rašė tuos straipsnelius apie lietuvius muzikus? Ogi vis tie patys du autoriai: Marina Nestyeva ir Joachim Braun. Kas jie, lietuviškos muzikos žinovai? Kažin?.. Spėlioju, kad tai iš aukščiau — iš Maskvos „Olimpo" viršūnių — paskirti redaktoriai. Akivaizdus dabar scenarijus ir tų cenzorių „modus operandi": jūs tenai, tarybiniai žmogeliai, paruoškite informacijas apie savo muziką, — atminkit, kad ji prasidėjo tiktai prieš 40 metų podraug su LTSR! —, o mudu, Nestyeva ir Braunas, ją atrinksim ir pasiųsim tai tarptautinei enciklopedijai.

Kągi, reikėjo iškart pasakyt: tikra kiaulystė!

A. Kučiūnas

Lietuvos istorija Mokslo ir Kūrybos simpoziume

Lietuvos pogrindyje leidžiamos "Aušros" 16-me (1979 m.) numeryje parašyta: "... 1979 m. minime Vilniaus Universiteo 400 metų sukaktuves. Ta proga buvo pasiryžta išleisti vieno iš jo profesorių ir rektorių Alberto Kojelavičiaus - Vijuko (1609 - 1677) stambią dvitomę "Lietuvos istoriją". Veikalas iš lotynų kalbos buvo išverstas daugiau kaip prieš dešimtį metų. Šiemet jis spaustuvėje buvo jau surinktas ir sustatytas į spausdinimo mašiną. Atspausdinti korektūros lapai. Spaudos riktai "parūpo" glavlitui (politinei cenzūrai)... Duobkasio vaidmenį čia suvaidino "istorijų daktaras" Jonas Aničas: argi galima "vyresnįjį brolį" vaizduoti tokį, koks jis buvo ir yra ir kaip jo darbus aprašo Kojelavičius!... "Lietuvos istorijos" raidės spaustuvėje buvo išbarstytos... O kai kas buvo net nubausti už šitą "nusikaltimą" — kaip drįso mėginti išleisti!...". Lietuvos pogrindžio leidiniuose vis ir vis kartojama išeiviams: "Kalbėkit, rašykit apie tai, apie ką mes (t.y. Lietuvoje) negalime kalbėti". Apie visa tai mūsų, išeiviškoje spaudoje buvo nemažai (o gal vis dėlto per mažai?) rašyta. Užtat galima buvo manyti, kad IV-me Mokslo ir kūrybos simpoziume bus visa tai REIKIAMAI paliesta. Deja, tikrovė buvo kitokia!

Iš to Simpoziumo programos galima padaryti tik vieną išvadą: — Lietuvoje Lietuvos istorija slopinama, nutylima, iškraipoma, o išeivijoje Lietuvos istorijos klausimais NESIDOMIMA! Atrodo, kad Lietuvos pogrindžio prašymas išeivijai labiau domėtis Lietuvos istorijos klausimais turi tik tiek reikšmės, kiek turi reikšmės tas patarlės "žirnių bėrimas į sieną"!

Simpoziumo programoje buvo numatytos 6 paskaitos dviejose sesijose. Faktiškai buvo pateiktos 5 paskaitos; 2-je sesijoje numatyta prof. Sauliaus Sužiedėlio paskaita "Mikalojus Akelaitis, Antanas Tatarė ir tautinio judėjimo pradai Užnemunėje XIX amžiuje" nebuvo skaityta. Abiem sesijom vadovavo prof. dr. J. Račkauskas.

Penktadienio, lapkričio 27 d., buvo tokios paskaitos:

1. *J. Dainausko* "Dabartinė Lietuvos istoriografijos padėtis". 1964 m. L.K.M. Ak. Suv. Darbų V-me tome buvo paskelbta prof. Z. Ivinskio studija "Lietuvos istorija naujų šaltinių ir pokarinių tyrinėjimų šviesoje", kur daugiausia buvo aptarti darbai įvairių institutų, studijų centrų, besidominčių Rytų Europos, o tuo pačiu ir Lietuvos istorijos klausimais, išvardinant vis dėlto tik parinktus rašinius, išleistus V. Vokietijoje, Italijoje, JAV. Tai buvo vienintelis pokarinis lietuvių istorikų bandymas panagrinėti, kiek tie nauji rašiniai kuo nors paryškino ar pakeitė ikitolinį Lietuvos istorijos pasakojimo vaizdą. Nuo tos studijos paskelbimo ir Lietuvoje, ir už josios ribų pasirodė tūkstančiai naujų rašinių Lietuvos istorijos klausimais.

Blogiau yra su tos literatūros bibliografija, t.y. istoriografija. Vilniuje 1969 m. buvo išleistas 709 p. 5456 bibliografinių pozicijų leidinys "Lietuvos TSR istorijos bibliografija 1940-1965", kur 2265 pozicijos yra ne lietuvių kalba, daugiausia leidiniai Rusijoje. Didelė dalis įregistruotų leidinių tėra tik propagandinė medžiaga. Vme knygos skyriuje "Lietuvos valstybė XIII - XVIII a." randame 731 pavadinimą, kur 472 spaudiniai yra ne lietuvių kalba. Lietuvių kalba tėra tik 259 pozicijos (17 knygų, 14 brošiūrų, o likusias pozicijas sudaro laikraščių ir žurnalų straipsniai. Nežiūrint į pažadus, tolimesnis leidinys, kuris apimtų literatūrą, išleistą po 1969 m. iki šiol, nepasirodė, nors po to laiko ir Lietuvoje pasirodė kur kas daugiau tokios literatūros, negu iki 1965 metų. Buvo išleista daugiau poros dešimčių veikalų, apimančių dokumentinę medžiagą: Gedimino laiškai, Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės gyventojų surašymas 1790 m., Lietuvos inventoriai XVII a., Lietuvos Metraštis, Motiejaus Valančiaus raštai ir t.t. Mokslų Akademijos darbų Ser. A. knygose yra vertingų studijų. 1971 m. buvo pradėtas leisti „Lietuvos istorijos metraštis", kurio išėjo 9 tomai. Vertingų Lietuvos istorijos studijų paskelbė: Dundulienė, Dundulis, Batūra, Jablonskis, Jučas, Jurginis, Maksimaitienė, Sliesorūnas, Tyla ir kiti.

Už Lietuvos ribų, Lenkijoje, Rusijoje, Vokietijoje ir kitur, pasirodė tūkstančiai studijų, leidinių, dokumentų rinkinių, įvairių perspausdinimų, daug naujo pateikiančių Lietuvos istorijos klausimais. Mano nuo 1971 m.parengiami "Lietuvos istoriografijos" sąsiuviniai apima 3108 pavadinimus veikalų, liečiančių Lietuvos istoriją, paruoštų ne lietuvių, ne lietuvių kalba ir paskutiniųjų keliolikos metų laikotarpyje išleistų ne Lietuvoje.

2. *Vincentas Liulevičius* "Lietuvių išeivija: tautai nuostolis ar pelnas?" paskaitoje, gerai dokumentuodamas, apžvelgė Lietuvių išeivių svorį Lietuvos gyvenime. Nemažai autorių emigravimą vertina neigiamai, nes, girdi, emigrantai "išvežė iš krašto pinigus ir darbo jėgą". Tą priekaištą nagrinėjant, būtina žinoti, kiek gi žmonių iš Lietuvos emigravo. Lietuviai vyko į įvairius kraštus, bet daugiausia į JAV, tad apskaičiavimų pagrindan imam JAV statistikos duomenis. Atrodo, kad nuo praeito šimtmečio antrosios pusės, t.y. per šimtmetį, į JAV iš Lietuvos atvyko apie 500.000 žmonių. Skaičiuojama, kad tada vieno imigranto kelionė kaštavo vidutiniškai 50 dolerių, tad imigrantai išleido 25.000.000 dol. Kiekvienas jųjų turėjo parodyti turįs 30 dolerių, o tai sudaro 15.000.000, t.y. viso 40.000.000 dolerių yra "Lietuvos nuostolis". Nors tas "nuostolis" tikrai buvęs mažesnis, nes pvz. kokiems 57.000 imigrantų kelionę apmokėjo jų giminaičiai, nuo seniau gyvenę JAV. Tuo tarpu, manoma, kad tie patys imigrantai pasiuntė į Lietuvą ne mažiau 53.000.000 dolerių, o kai kurių autorių manymu, gal net iki 100.000.000 dolerių. Vien tik po 1918 m. grįžusieji į Lietuvą su savimi atvežė 11.360.000 dolerių.

Nežiūrint į XIX ir XX a. pradžios Lietuvos ekonominius sunkumus, emigracija iš Lietuvos daugiausia buvo politinė, o ne ekonominė. Tiesa, prof. K. Pakšto apskaičiavimu, 1929 m. Lietuvos kaime buvo apie 300.000 žmonių "perteklius", bet išvykimas, ypač iki I-jo pasaulinio karo, buvo pasitraukimas iš rusiškojo jungo. Savo ruožtu lietuviškoji išeivija, atsidūrusi už savo krašto ribų,

(Nukelta į 3 psl.)

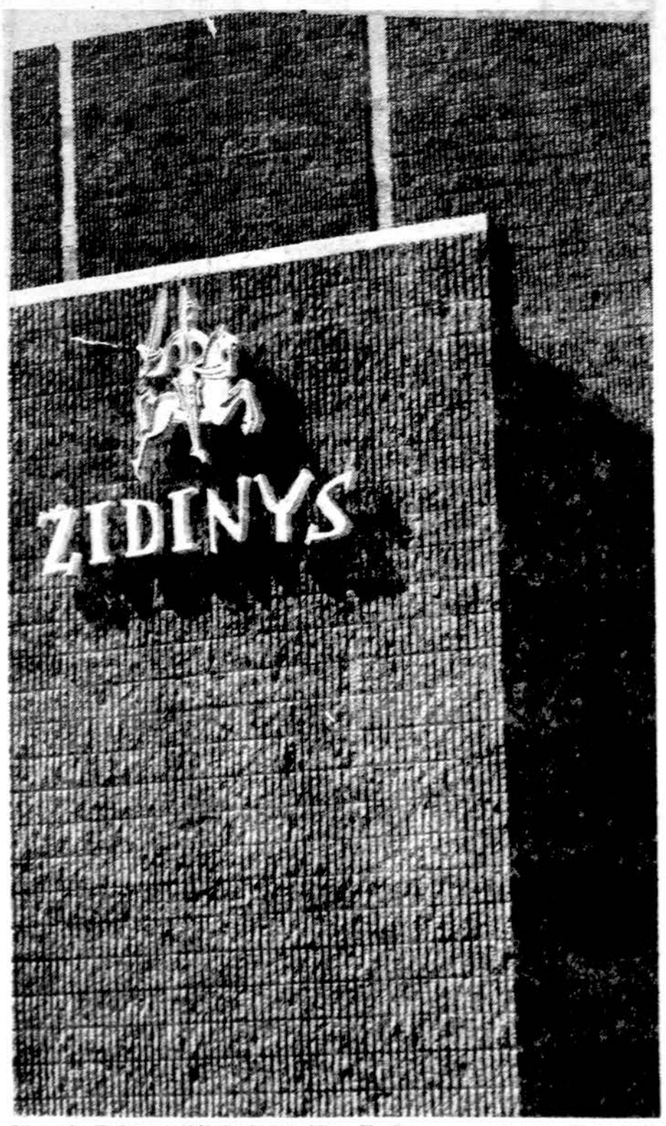

Lietuvių Kultūros židinio detalė New Yorke. Nuotr. V. Maželio

Adomas Galdikas Žiema (Nuotr. V. Maželio)

Dainai skirtas gyvenimas

Vincė Jonuškaitė — sukaktuvininkė

Tarp kitų 1982 metų jubiliejų, sukakčių ypač reikia sustoti ir paminėti Lietuvos operos primadoną Vincę Jonuškaitę-Zaunienę-Leskaitienę, gyvenančią nuošalioje, ramioje Santa Barbara, Kalifornijoje, kuri sausio 22 paminėjo 80 metų sukaktį.

Anomis dienomis Kauno akademiniuose skluoksniuose nebuvo dviejų nuomonių, kas yra pirmoji dama ne tik operoj, bet ir viešajame, visuomeniniame gyvenime. Visi atsakydavo — mūsų mylima Vincė. Ji buvo iškilioji solistė, visuomenininkė, lietuviškojo meno, ypač audinių, puoselėtoja ir rinkėja, o kaip asmenybė — šilta, maloni, paprasta, nuoširdi, draugiška. Tuo metu ji buvo ir ministro žmona, priimdavo užsienio svečius, diplomatus. Tai reta, kad tas viskas tilpo vienam asmeny. Šalia talento, dar ji buvo Dievo apdovanota ir išvaizda. Ne vienoj vokiečių enciklopedijoj teko pastebėti skiltyse apie Lietuvą ir lietuvius jos nuotrauką, neminint pavardės, tik kaip gražią, būdingą lietuvaitę.

Plačiojoj visuomenėj labiausiai buvo žinoma kaip gera dainininkė, mezzo-sopranas. Iš visų jos sukurtų vaidmenų labiausiai visiems įstrigo „Carmen". Toji rolė laikoma sunkiausia iš visų kitų mezzo-sopranų partijų. Ne visos solistės ją įveikia. Čia reikia turėti ne tik balsą ir techniką, reikia dar išvystyti ir temperamentą, būti gera aktore ir net šokėja. Vincė visa tai turėjo, todėl operos lankytojai negalėjo atsigėrėti ir ja, ir pačia opera.

Jonuškaitė kilusi iš Subačiaus, Panevėžio apskrities. Skaityt ir rašyt išmoko slaptoj mokyklėlėj jos tėvų namuose, o dainuoti pamėgo iš motinos, kuri buvo žinoma dainininkė. Nepriklausomybės laikais jos gimtasis Subačius ją tinkamai pagerbė, įamžino, pavadindamas ir pradinę mokyklą, ir gatvę Vincės Jonuškaitės vardu. Gimnazijos keturias klases baigė Panevėžy. Pirmojo pasaulinio karo metu ji, kaip ir daugelis kitų, atsidūrė Voroneže. Ten baigė gimnaziją ir pirmą kartą pasireiškė kaip solistė, atlikusi dainą „Oi grybai, grybai". Ten ji pamatė ir pirmą savo gyvenime operą, Rubinšteino „Demoną". Spektaklis jai padaręs nepaprasto įspūdžio, prisimindama jį sako: „Dvi savaites buvau kaip apkvaišusi". Vėliau ji su kitais moksleiviais ateitininkais buvo nuvykusi į Minską, kur buvo rengiami tremtiniams visokie kursai, vaidinimai ir koncertai. Ten ji sutiko kunigą (vėliau vyskupą) Vincą Borisevičių, kuris pastebėjo Vincės talentą ir paskatino stoti į muzikos mokyklą.

Grįžo Lietuvon 1918. Kaip ir daugelis kitų žinomų žmonių, pradžioj savo apylinkėje mokytojavo. Juk labai reikėjo pradėti šviesti Lietuvą po tokių ilgų, sunkių okupacijos metų. 1919 jau ji nusikėlė į Kauną ir dirbo Žemės ūkio ministerijoje. Čia dainavo chore ir solo Miko Petrausko „Birutėje". Solo dainavo ir „Vilkolakio" teatre ir kitur. Trys Juozai — kan. Tumas, Tallat-Kelpša ir Naujalis — ją prikalbino atsidėti balso studijoms, neužkasti talento ir sudarė sąlygas išvažiuoti į Berlyną. Tallat-Kelpša padėjo įstoti į Berlyno konservatoriją, kur iš 100 kandidatų buvo atrinkta ir priimta 16, tame skaičiuje buvo ir Vincė. Vailokaičių ir M. Yčo dėka vėliau studijas galėjo tęsti ir Romoje. Ten 1925 Filharmonijos salėje buvo pirmas jos viešas koncertas, o tą pačią vasarą pirmasis recitalis Lietuvoje, Palangoje. Gruodžio 19 debiutavo Lietuvos operoje Polinos vaidmeniu („Pikų damoj"). Kiek vėliau dar ji balsą lavino ir Milane. Iki 1944 be pertraukos dainavo Lietuvos operoje, sukūrė 47 vaidmenis. Iš jų svarbiausi Carmen, Dalila, Mignon, Amneris („Aidoj"), Azucena („Trubadūre"), Ragana („Pakalnėje"), Pericola ir kt.

Vargiai kas galėjo susilyginti su jos gastrolių gausumu užsieny. Po kelis sykius operose ir koncertų salėse dainavo Rygoj, Taline, Stockholme, Oslo, Kopenhagoje, Prahoje, Varšuvoje, Leningrade, Maskvoj, Vienoje, Berlyne, Paryžiuje, Londone, Romoje, Treviso, Palermo, Montevideo, Sao Paulo, Buenos Aires. Buenos Aires „Doion" operos rūmuose viešnagė buvo kartu su Kipru Petrausku, Juozu Mažeika ir Ipolitu Nauragiu. Iš visų vaidmenų scenoje daugiausia atidainavo Carmen, lietuvių ir prancūzų kalbomis apie 200 kartų.

Jonuškaitę dar reikia įvertinti kaip didelę lietuviškų, kaimo moterų dainuojamų dainų interpretatorę. Ji pati tas dainas labai vertina: „Tauta, turėdama tokias dainas, kaip mes, negali žūti. Žinoma, aš galvoju apie senąsias, kaip tai mūsų raudos, piemenėlių dainos. Prieš senąsias dainas, kaip prieš mūsų tautodailės turtus — gražiuosius audinius ir drožinius — visuomet turiu noro žemai nusilenkti. Tai yra neišsemiamas vertybių aruodas" („Darbininkas", 1951.MX-II.11).

Ta proga vertą prisiminti ir jos šiltus ryšius su akademiniu jaunimu, meno draugija „Šatrija", kurios buvo ir yra garbės narė. Kai jos vyras Dovas Zaunius buvo užsienio reikalų ministru ir vėliau, jiedu studentus šatrijiečius kviesdavosi pas save, vaišindavo, domėdavosi naujais rašytojais, juos skatino, galimiems dainos talentams stengėsi sudaryti reikiamas sąlygas. Reikia neužmiršti, kad anomis dienomis valdančiųjų sluoksniuose ateitininkai nebuvo labai priimtini, bet Zauniai, kaip ir kito ministro, gen. Dirmanto šeima, šatrijiečiams rodė ypatingos šilumos ir to neslėpė.

Likusi našlė, Vincė ištekėjo už Leskaičio, nuo bolševikų pasitraukusi, gyveno Brooklyne, duoną užsidirbo panašiai kaip ir kiti ateiviai. Nesiskundė. Dainavo lietuviškose kolonijose, mokytojavo lietuviškoje mokykloje, įsitraukė į veiklą (Lietuvių moterų klubų federaciją ir kitur), rengė tautodailės parodas, skaitė paskaitas, dalyvavo visokiuose suvažiavimuose. Antru kartu likusi našlė, išsikėlė į Kaliforniją. Ten gyvendama domisi lietuviška veikla. Susitikus draugus, pažįstamus, o jų turi begalę, apie visus žmones atsiliepia tik gražiai, nemini kitų nuodėmių, nepasakoja patirtų skausmų, įžeidinėjimų.

Jei gyventumėm laisvoj Lietuvoj, jei būtų kaip anie laikai, šiandien Lietuva jai suruoštų karališką pagerbimą už jos meilę dainai ir sugebėjimą tą dainos meilę ir mums įdiegti. Mes tik galime pasakyti jai ačiū už anas gražias dienas, už dovanoto džiaugsmo valandas. Jaučiamės jai daug skolingi. Vincės gyvenimą telydi gražios, ramios, saulėtos dienos.

Č. Grincevičius

Vincė Jonuškaitė — „Aidos" Amneris Nepriklausomybės metais Lietuvos valstybinėje operoje, Kaune.

Vincė Jonuškaitė skaito Vinco Krėvės kūrybą New Yorke. (Nuotrauka V. Maželio)

Danguolė Sadūnaitė

*

Tik trumpą akimirką,
šį rytą
Tavo okeano vanduo
užliejo išdžiūvusį krantą,
mane —
ir papuošė
žaliais purslų žiedais...

*

kelias į Tavo namus,
per upę jis veda;
per mišką,
per aušrą
per mano širdį...

*

Išeinu pasivaikščioti,
tamsai krentant.

Ilga tyla seka,
(asmens su Asmeniu)

sniegui krentant,
nakčiai krentant —
ir ji man pasako viską

*

„Ieškojau tavęs,
saulei tekant
ir jai leidžiantis...

Man reikia
tavo širdies kambario,
viso —
sau Pačiam".

Lietuvos istorija Mokslo ir Kūrybos simpoziume

(Atkelta iš 2 psl.)

rūpinosi ne vien savo artimųjų rėmimu, bet ir viso krašto reikalais. Išeivija garsino lietuvių skriaudas (pvz. apie Kražių įvykius). 1900 m. Pasaulinėje parodoje Paryžiuje parodė lietuvišką spaudą. O lietuvių spaudos biurai Prancūzijoje, Šveicarijoje ir kitur suvaidino didelį vaidmenį. JAV Prezidento ir Popiežiaus paskelbtos "Lietuvių dienos" buvo svarbios ne vien tik surinktomis piniginėmis aukomis. Dariaus - Girėno skridimas, visų pirma, parengtas ir išgarsintas buvo JAV lietuvių. Nors daugumas lietuvių ateivių JAV buvo mažai raštingi, tačiau jie daug padėjo ir švietimui plėstis, rėmė "Saulės", "Ryto", "Žiburio" draugijas, rėmė beisisteigiantį universitetą. Po 1918 m. siuntė ne tik pinigus, bet ir įvairius reikmenis. Dėjo pinigus Vilniaus, Klaipėdos "byloms" spręsti Lietuvai palankia prasme. Lietuvą rėmė visos išeivių srovės. Trumpai tariant, išeivija rūpinosi savo Tėvyne. Užtat, atsakant į paskaitos klausimą, galima drąsiai tvirtinti, kad išeivija Lietuvai nebuvo nuostolis, o pelnas. Pelnas ne vien ekonomine, bet ir politine prasme.

3. *Kun. Vincas Valkavičius* savo paskaitoje "Lietuvių imigrantų Naujoje Anglijoje tautinio sąmoningumo pradmė ir išlaikymas" daugiausia palietė medžiagą, paskelbtą jo knygoje apie kun. Juozą Žebrį. Į 6 Naujosios Anglijos vlastybes 1899 - 1905. m. buvo atvykę: į Massachusetts — 37.049, į Connecticut — 15.952, į New Hampshire — 12.656, į Maine — 2.234, į Rhode Island — 861 ir į Vermontą — 530 lietuvių. Prabet šiandien į šios problemos sprendimą žvelgiama plačiau.

Lingvistika rodo, kad baltiškieji upėvardžiai labai išplitę. Jų studijas jau pradėjo kalbininkas Būga. Jis buvo atradęs 121 lietuvišką vietovardį Gudijoje. Ivanov, Toporov, nagrinėdami Dniepro srities upėvardžius, rado ten apie porą tūkstančių baltiškų. Iš upėvardžių nustatyta, kad, pradedant nuo Lietuvos, Latvijos į Gudijos pusę, dabartinėse slavų žemėse gyveno baltai. Nuo Oderio iki Maskvos upėvardžiai senoviški ir laikomi baltiškais ar indoeuropietiškais. Jų pavadinimai susieti su vandens ar srovės vardais. Lingvistiniai argumentai rodo, kad šičia gyveno indoeuropiečiai, iš kurių išsivystė baltai. Pats Berlynas, Maskva irgi yra baltiški vietovardžiai.

Lingvistiniai argumentai sako, kad baltai prieš 2000 metų pr. Kr. santykiavo su fino-ugrais. Daug terminų fino-ugrai paėmė iš baltų, kas rodo ne vien bendravimą, bet ir aukštesnę ano meto baltų kultūrą.

Klausimas, ar čia baltai susikūrę, ar atėję iš toliau? Duomenys sako, kad indoeuropiečiai čia nesusikūrė. Europos kultūra prieš indoeuropiečius vadinama senąja Europos kultūra, ir ji buvo pasiekusi gan aukštą lygį.

Pirmoji banga, kuri apgriovė senosios Europos civilizaciją, buvo prieš 4000 su kaupu metų pr. Kr. Data nustatoma iš anglies tyrimų. Apie 3400-3200 m. pr. Kr. įvyko nauja invazija iš rytų. Antroji banga pasistūmė į Lenkijos, Vokietijos teritoriją. Susikūrė junginys tarp vietinės ir ateivių kultūros. Apie 300 m. pr. Kr. jau matriarchalinė kultūra slinko į požemį, įsigalint patriarchalinei linkmei. Atsirado žirgas, durklas, atsirado įtvirtintos sodybos.

Pradėjo egzistuoti ir valdovai. Tarp Dniestro ir Kaukazo kalnų atsirado vadinama rutulinio amforo kultūra. Tai viena indoeuropiečių kultūros šakų. Apie 2500 pr. Kr. ši kultūra pajudėjo į šiaurę, šiaurės rytus, užimdama Rusijos plotus. Tai virvelinių ornamentų kultūra. Atėjo nauji žmonės į Pabaltįjį. Ta Narvos kultūra labai svarbi baltų etnogenezei. Ji buvo tęsėja mezolito kultūros. Ledynams nutirpus, ėmė rastis gyventojų iš vakarų.

Aukštutinio Nemuno baseine sritis buvo apgyventa kitų stambių žmonių.

Smarkus pasistūmėjimas į šiaurę įvyko dėl naujos invazijos. Gal buvo ir kitų priežasčių — žmonių pagausėjimas, reikalas galvijams ieškoti naujų ganyklų.

Apie 3000 m. pr. Kr. senosios kultūros žmonės Pabaltijy susidomėjo gintaro puošmenimis. Atsirado žuvims gaudyti tinklai, meddiniai indai, laiveliai. Juodkrantėje rasta dievukų, kaukių, gyvačių, išskaptuotų iš medžio.

Pabaltijy vienos senos kultūros tęstinumas jau egzistavo nuo 7000 iki 2500 m. pr. Kr.

Atsiradę keturkampiai namai virš žemės buvo būdingi baltams. Pasikeitimas į saulės simboliką puodų ornamentuose atsirado taipgi su indoeuropiečių atėjimu. Ėmė atsirasti ir pilkapiai.

Baltų žemėje nėra vieno žmonių tipo, kas rodo jų susimaišymą. Vidurio Europos tipas buvo paveiktas rytų Europos tipo, bet jo nepersvėrė. Ateivių nebuvo per daug.

Iš vidurio Europos žmonės nuėjo iki Uralo, bet ten nesišsilaikė: arba asimiliavosi, arba sugrįžo.

Jau penktame amžiuje baltų kiltys buvo susiskirsčiusios. Vakarų baltai turėjo jūrą, gintarą, prekiavo su Europa. Rytai prekiavo su fino-ugrais.

Kai kurie archeologai remia hipotezę, kad slavai išsivystė iš vakarinių baltų. Hipotezę priima ir kai kurie rusų archeologai.

J. Pr.

Šiandien Dievas taip labai myli pasaulį, jog Jis duoda tave, Jis duoda mane mylėti pasauliui, būti Jo meile, Jo gailestingumu. Tokia graži mums mintis — ir įsitikinimas —, jog tu ir aš galime būti taja meile ir gailestingumu. Ar žinome, kas mūsų pačių vargšai? Ar pažįstame savo kaimyną, savo pačių apylinkės vargus? Lengva mums šnekėti ir šnekėti apie kitų vietovių vargšus. Labai dažnai turime kenčiančių, turime vienišų, turime žmonių senų, nepageidaujamų, kur jaučiasi pasigailėtini, ir jie yra arti mūsų, o mes jų nepažįstame. Mes neturime laiko net jiems nusišypsoti.

Motina Teresė

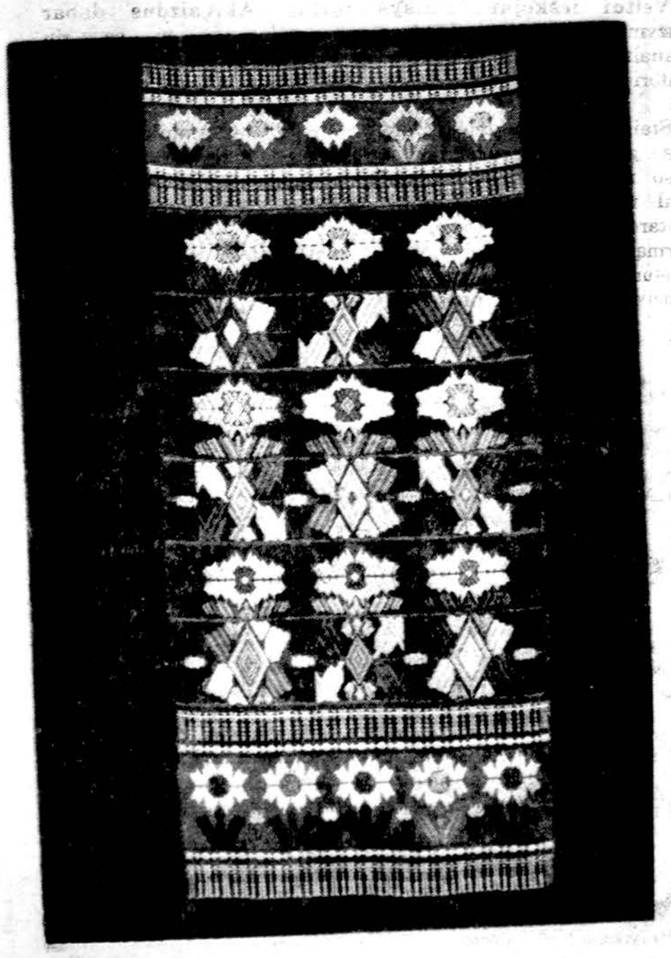

Anastazija Tamošaitienė Kaišytinis kilimas

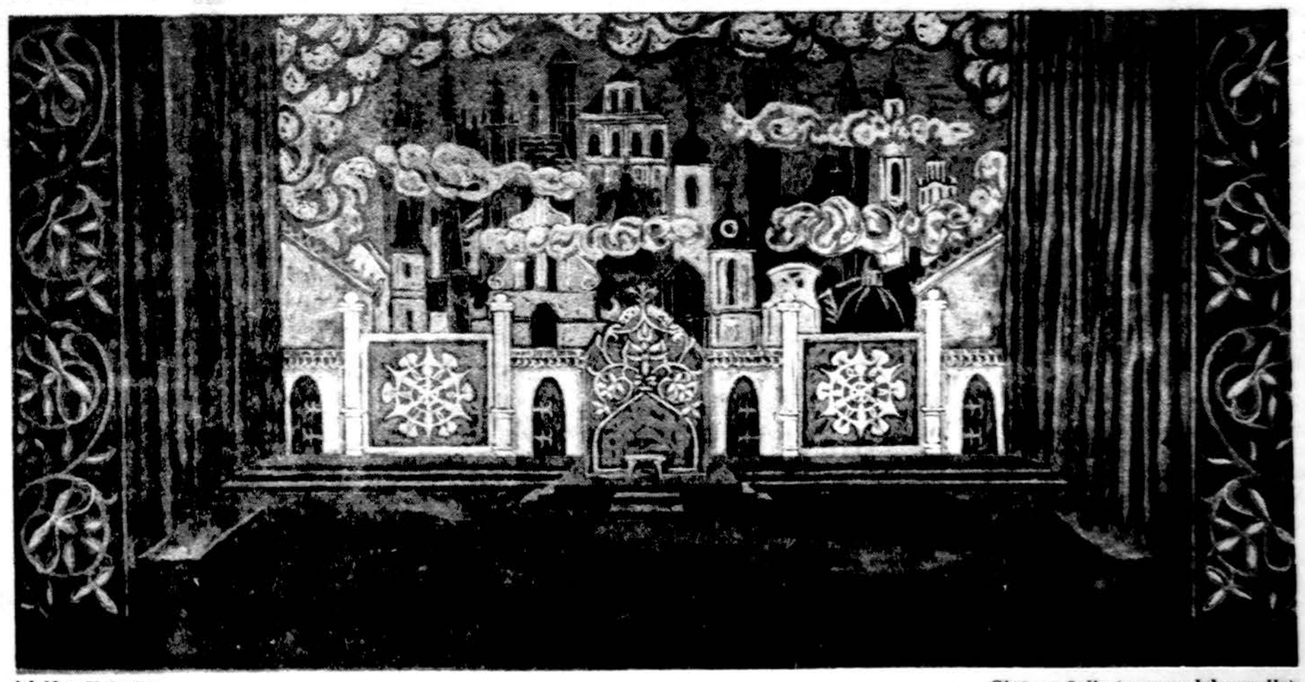

Adolfas Valeška Gintaro šalis (scenos dekoracija)

75 metai nuo pirmosios lietuvių dailės parodos

Mintį suruošti lietuvių dailės parodą iškėlė skulptorius Petras Rimša savo straipsnyje 1906 m. "Vilniaus žiniose". Ten jis užsiminė Krokuvoje gyvenančių lietuvių idėją įkurti lietuvių dailės mylėtojų draugiją. Pats P. Rimša siūlė surengti "dailininkų, skulptorių ir tepliorių parodą... Vilniuje, mūsų sostapilyje", kurion būtų kviečiami ir liaudies meno kūrėjai.

Į P. Rimšos atsišaukimą atsiliepė iš Varšuvos M.K. Čiurlionis, A. Žmuidzinavičius iš Paryžiaus, K. Stabrauskas (Varšuvos Dailės mokyklos direktorius), A. Paliukaitis, K. Vitkauskas iš Peterburgo, J. Zikaras iš Muncheno, P. Kalpokas iš Kazanės, A. Jarošević ius iš Liepojos, K. Sklėrius iš Rostovo prie Dono, V. Leščinskas, J. Piaseckas, ir kt.

1906 m. A. Žmuidzinavičius grįžo iš Paryžiaus ir su dideliu entuziazmu pradėjo ruošti dailės parodą. Jam padėjo ne tik dailininkai, bet ir visa visuomenė. Jo iniciatyva buvo suorganizuotas "Lietuvių dailės parodos komitetas, kuris rinko aukas ir skatino dailininkus bei liaudies meistrus siųsti parodon savo darbus.

Parodą buvo atidaryta 1907 m. sausio 9 d. P. Vileišio rūmuose, Antakalnio gatvėje, Vilniuje (dabar Lietuvių kalbos ir literatūros institutas).

P. Rimša savo atsiminimuose rašo, kad "per tris namo aukštus buvo iškelta vėliava, primenanti parodą. Į atidarymo iškilmes susirinko didžiausia žmonių minia. Buvo atvykusių ne tik iš Kauno, Seinų, bet ir iš toliau, pavyzdžiui iš Peterburgo (Maironis), Varšuvos ir kitur".

Po dr. Jono Basanavičiaus atidarymo kalbos, sveikino kitataučių atstovai — gudai, rusai, latviai ir užsienio organizacijos. Po sveikinimų dainavo J. Tallat - Kelpšos diriguojamas Vilniaus "Kanklių" choras.

Parodos plakatas buvo trijomis kalbomis — viršuj rusų, vidury lietuvių, apačioj, lenkų. Parodos katalogas buvo 14 puslapių, pailgo formato su užrašu:

Pirmoji Lietuvių Dailės Paroda Vilniuje

Paradoje šalia paveikslų, skulptūros ir grafikos darbų buvo išstatyti ir 106 liaudies meno pavyzdžiai — audiniai, juostos, prijuostės, medžio drožiniai ir kt.

Parodos dalyvių sąrašas ir eksponatų numeriai (alfabetine tvarka ir kalba netaisyta):
Ciurlianis Mikalojus (1-33),
Danauskis Jonas (34-39),
Gabrėnas Kazys (40),
Jaroševičius Antanas (41-59),
Jauniška Ipolitas (60-77),
Kalpokas Petras (78-83),
Leščinskis Vladislovas (84-120),
Lingvis Mikalojus (121),
Paliukaitis Aleksandras (122-127),
Piaseckis Jonas (128-142),
Rymša Petras (143-155),
Stabrowskis Kazys (156-159),
Sklėris (160),
Vitkauckas Karolis (161-163),
Zienkevičius (164-166),
Žičkauskas Vitautas (167-173),
Zikaras (174-176),
Zmuidzinavičius Antanas (177-201),

II

Antonaitis Kazys (205-206),
Aliuliutė Morta (207-209),
Bakas Izidorius (210-214),
Bernotienė Malvina (215-220),
Bubnis Jonas (221),
Celešiutė Alena (222-223),
Griaužiniutė Elimija (224-230),
Jauniška Stefanija (231-232),
Kavaliauckiutė Mare (233-234),
Kasperskaitė Marija (235),
Kizelienė (236-237),
Kunigoniutė Rožė (238-240),
Kizeliutė Marė (241-242),
Kriščiukaitis Kazys (243-245),
Lingaitė Ona (246-247),
Meškiutė Uršulė (248),
Mileškienė Uršulė (249-250),
Milčinskiutė Veronika (251-253),
Navickiutė Katrina (254),
Puskungiutė Petronelė (255),
Rymšiutė Ursulė (256-257),
Staugaitienė Ona (258-259),
Staugaitienė Magde (260),
Sačkienė (261-263),
Šaukevičienė Ona (264),
Šipalienė Ona (265),
Švediutė Petronelė (266),
Totorienė Jėva (267-268),
Urboniutė Viktė (269),
Ulianskis Kazys (270),
Ulianskis Povilas (271),
Uoginciutė Petronelė (272),
Vizgirdienė (273-274),
Vizgirdžiutė Ona (275),
Vizgirdas Jonas (276),
Virbickas Petras (277-281),
Zmuidiniutė Antonina (282-311)

Apie šią pirmąją dailės parodą teigiamai spaudoj atsiliepė: Žemaitė, Kl. Jurgelionis, G. Petkevičaitė - Bitė, dr. J. Basanavičius, M.K. Čiurlionis, A. Žmuidzinavičius, O. Pleirytė ir Vaižgantas. Savotiškai įdomu, kad neigiamai atsiliepė: prof. P. Bučys, A. Jakštas ir Adomas Varnas.

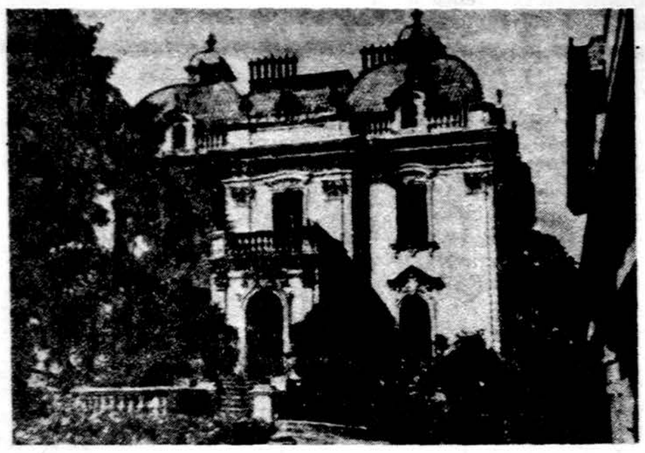

Lietuvių Mokslo draugijos rūmai Vilniuje, Antakalnyje, kuriuose 1907metais buvo atidaryta Pirmoji lietuvių dailės paroda. Šiuo metu juose yra įsikūręs Lietuvių kalbos ir literatūros institutas.

Parodą aplankė daugiau kaip 2000 žiūrovų. Buvo parduota daug dailės darbų ir visi liaudies kūriniai.

C.V. Baltramaitis

Mūsų mitologija ir dailininkės amerikiečio akimis

Ados Sutkuvienės „Vėlių medis" dominuoja fantastinių meno darbų parodą, pavadintą „Mitai" „Galerijoje" 744 N. Wells St., Chicagoje, nuo sausio 5 d. iki sausio 24 d. Sutkuvienė naudoja nepaprastai smulkaus darbo techniką, būtent medvilninių virvių audimą, sukurdama įspūdingą ir įsimenantį medžio kamieną, apipintą šakom, kurios čia tampa pirštais. Dalinai žmogiškas, dalinai mitologinis vaizdas paverčia šią sielų buveinę gilaus mąstymo vieta. Dailininkės kūrybingas palytėjimas padaro baltą virvę fantastiniu mišku ir sukuria paprasčiausią, bet ir sudėtingiausią darbą šioje aštuonių dailininkių parodoje.

Grynojo meno kūrybinės galios yra pasiektos Dianos Kizlauskienės sudėtinguose, spalvotais pieštukais pieštuose darbuose. Jie sudaro seriją, padalintą į kategorijas: „Žemė", „Dangus", „Vanduo" ir „Ugnis". Kantrus pieštuko valdymas suteikia senovės dievams aistringas formas ir parodo jų žmogiškus jausmus. Jautrių spalvų elegantiškas sumezgimas rodo supratimą senovės ir pajautimą ateities.

Zitos Sodeikienės šiai parodai pieštas plakatas su tam tikru linksmumu rodo tokį mitologinių būtybių gyvenimą, kokį vargu ar esate matę. (Ranka spalvotus plakatus galima parodoje įsigyti kaip originalius meno darbus). Išradingos fantazijos, švelnaus rašalo ir puikaus spalvų valdymo piešiniai patraukia akį būtybių formomis ir jų žmogiškomis užuominomis. Kadangi Sodeikienės darbai yra daug žadantys, tai planuojama rengti jos vienos parodą „Galerijoje" kovo mėnesį. Jos įdomios būtybės priverčia žiūrovą sukrusti, net pasijuokti. Nežiūrint, kad tie dievai ir dievaitės gana piktoki, dailininkė rodo juos tokiose situacijose, kad žiūrovui širdis atsileidžia.

Puikiais atspalviais glazuruoti, gražiai nulipdyti Eleonoros Marčiulionienės molio darbai tampa plastiška keramikos skulptūra. Mitologija ir mokėjimas ją įkūnyti padaro Marčiulionienės darbus elegantiška ir išmąstyta skulptūra.

Janinos Marks du dideli, dinamiški akrilikos tapiniai, kuriuose naudojama priešingai perstatyti raštai, galerijos kambariuose žadinančiai veikia žiūrovą. Jos sumaniai vartojamos aštrios spalvos pinasi viena su kita, tapdamos balansuota, žaidžiančia, linksma ornamentika. Jos humoras labiausiai išaiškėja linksmose, liaudinėse, atviros konstrukcijos kaukėse ir juokingančiuose žalčiuose, kurių tikslas yra linksminti, ne bauginti. Menininkė gražiai reprezentuoja savo krašto nagingus žmones ir simbolius vilnos audiniu „Žalčių garbinimas".

Abstraktūs elementai, kurie galėtų būti ir paukščio sparnai ir kūnai, sukuria Magdalenos Birutės Stankūnienės drobėse vizualinį judesį ir spalvingą formą. Spalvų ir kompozicijos atžvilgiu paveikslai yra modernūs ir pilni džiaugsmo, nežiūrint to, kad čia vaizduojamos bauginančios legendos, kurias dailininkė atsimena iš savo senelio pasakojimų.

Marijos Ambrozaitienės triptike „Žemyna" naudojamas žemės rutulys, įsipynęs į kometos pavidalo formų sūkurį, skriejantis per erdvę ir laiką.

Donna Rhae Marder išradingai suprojektuotas lietuvių ir anglų kalbomis katalogas pabrėžia šios intriguojančios parodos tempą. Jos veininteliame išstatytame darbe matome keistai plastiškas formas, kombinacijas akių, žalčių ir lūpų, dangaus ir vandens. Visa tai išreiškia labai vitališką jausmingumą.

Įdomiai suklostyti medžiagos gabalai sudaro sparnų dalis Nijolės Banienės didžiulės bitės skulptūroje. Šis darbas virsta fantastiniu kostiumu. Menininkės vaizduotėje bitė yra geroji šeimininkė, o ne piktas vabzdys. Dailininkei čia pasisekė pritaikyti naudojamą medžiagą geriau skulptūroje, negu gaidžius vaizduojančiuose paveiksluose.

Du lino raižiniai liudija Danguolės Stončiūtės-Kuolienės kūrybingą sugebėjimą. Abiejuose darbuose matome juoda — balta rato pavidalą ir tradicinius piešinius. Viename iš jų sudaroma moderni kompozicija, antrame matome tautosakines užuominas. Menininkė gerai pažįsta praeities ir dabarties pasaulius.

Paroda aplamai verta dėmesio ir todėl, kad visos jos dalyvės yra pasišventusios išradingai nagrinėti temą „Mitologinės būtybės lietuvių tautosakoje". Dailininkės čia įsidėmėtinos ir todėl, kad jos nenaudoja šios parodos skelbti madingoms moters laisvėms, bet nepaprastai gerai demonstruoja universalią įdėjų ir išraiškos laisvę. Praeities šaknyse rasti šiai dienai išraiškos priemonių yra didelis originalumas.

Donald J. Anderson

Lietuvių mitologinių būtybių parodos detalė „Galerijoj" 744 N. Wells St., Chicagoj.

NAUJI LEIDINIAI

• **Aloyzas Baronas, TRISDEŠIMT ISTORIJŲ SUAUGUSIEMS.** Novelės. Išleido Lietuviškos knygos klubas Chicagoje 1981 m. Viršelis Nijolės Palubinskienės. Spausdino "Draugo" spaustuvė. Knyga 176 pusl., kaina — 8 dol., su persiuntimu — 8 dol. 95 centai, gaunama ar užsisakoma "Drauge".

Tai antroji, jau pomirtinė, vienа po kitos 1981 metų išėjusi Aloyzo Barono knyga. Kiek anksčiau Į Laisvę fondo lietuviškai kultūrai ugdyti buvo išleistas jo romanas "Mirti visada suspėsi". Dabar štai ir novelių rinkinys. Dviejų puslapių knygos įvade leidėjai, be kita ko, sako: "Netikėta buvo Aloyzo Barono liga. Jis užgeso kaip žvakė 1980 m. rugsėjo 7 d. Bet už jį kalba toliau jo kūriniai, kurie ir anksčiau jau kalbėjo jo grožiniu žodžiu žmonėms. Šis pomirtinis leidinys TRISDEŠIMT ISTORIJŲ SUAUGUSIEMS nėra atsitiktinis. Jis paties autoriaus buvo paliktas vienam kolegai iš redakcijos peržiūrėti ir tik kitais metais spaudai atiduoti".

Savo literatūriniuos darbuos Aloyzas Baronas visą gyvenimą daug dėmesio skyrė novelėms. Jis puikiai žinojo šio žanro aukštumas ir duobes. Todėl ne kartą čia ir mėgindavo savo jėgas, daug kur pasiekdamas pasigėrėtinų rezultatų. Tokių apsčiai randame ir šioje knygoje. Ne vienoje, beveik miniatiūrinėje šios knygos novelėje Aloyzas Baronas blykstelėja pačiais ryškiaisiais savo plunksnos bruožais: realiu gyvenimo pažinimu, aforistine mintim, charakterių žmogiška šiluma, peizažo potėpiais, dialogo šmaikštumu ir lyriškais viso užmanymo pasažais.

• **CHRONICLE OF THE CATHOLIC CHURCH IN LITHUANIA, No. 47, March 19, 1981.** A Translation of the Complete Lithuanian Original „Lietuvos Katalikų Bažnyčios Kronika", Nr. 47. Documenting the Struggle for Human Rights In Soviet-Occupied Lithuania Today. Translated by: Vita Matusaitis. Translation Editor: Rev. Casimir Pugevičius, Copy Editor: Marian Skabeikis. Published by the Lithuanian R. C. Priests' League of America, 351 Highland Blvd., Brooklyn, N.Y. 11207.

Šio didelio darbo redaktoriai, vertėjai ir leidėjai savo pareigose jau taip įgudo, kad „LKB Kronikoe" vertimai anglų kalba numeris po numerio gali išeiti pasaulin ir liudyti lietuvių tikinčiųjų kovą už krikščioniškos Lietuvos išlikimą komunistinio košmaro sąlygose. Ypač visą darbą moderuojantis kun. Kazimieras Pugevičius čia nusipelno didelės padėkos ir pagarbos. Puslapiuose aprašomus įvykius vienur kitur iliustruoja minimo asmens ar vietos nuotrauka. Viršelyje taipgi dažniausiai būna nuotrauka: šiame numeryje matome šešeriems metams nuteistąjį Gintautą Iešmantą. Gale taipgi būna pridėtas numeryje minėtų vietų ir žmonių vardynas. Paskutiniame viršelių puslapyje paprastai regime Lietuvos žemėlapio kontūrus su minimų vietovių dislokacija. O ta dislokacija kartais galėtų būti ir atidesnė. Sakysim, ir šį kartą numeryje minima Akmenė, parodyta ne Žemaitijos šiaurėje, bet kažkur toli už Vilniaus, Lietuvos pietryčiuose.

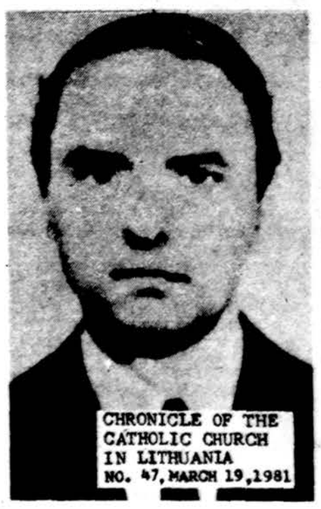

Svarstybos simpoziumo filosofijos sesijoje

Dr. Ignui Kęstučiui Skrupskeliui vadovaujant, penktadienį, lapkr. 27 d., vyko filosofijos sesija IV Mokslo ir Kūrybos simpoziume, Chicagoje.

Pirmoji paskaita buvo *dr. Juozo Girniaus:* "Filosofinis darbas Lietuvoje". Jis pažymėjo, kad ten dabar nemažai veikalų išleidžiama iš etikos srities, taip pat leidžiami veikalai estetikos temomis ir, žinoma, — marksizmo nagrinėjimai. Nemažai leidžiama ateistinių veikalų. Bet yra duodamų apžvalgų ir tarptautinių filosofinių kongresų.

Filosofiniuose posėdžiuose, jeigu tik yra nors vienas rusas, tai posėdis vyksta rusų kalba.

Ohio universiteto dėstytojas *Algis Mickūnas* kalbėjo apie filosofiją lietuvių kalboje. Kalbos nagrinėjimas yra ir žmogaus būties supratimas. Dauguma mokslininkų vertino lietuvių kalbą, kaip vieną seniausių, kuri yra sklandi, turi niuansų, kurių nerandama kitose kalbose. Daugelį kitataučių mokslininkų stebina lietuvių dainos, kuriose patraukia jų dėmesį lietuvių tiesumas dainų kalboje. Lietuviai dainavo be meno, bet kiek meniškumo jų dainose!

"Daina" ateina iš sanskrito ir reiškia pasaulio sampratą. Lietuvių daina turi reikšmę, kad lietuvis žino pasaulio prasmę ir ją įpina į dainą. Dainose ir kalboje randame tiesioginį ryšį su žeme ir gamta. Pvz. "pasaulis" reiškia tai, kas yra po saule, žemę.

Lietuviai šventė saulės sugrįžimą. Šventės siejosi su gamta. Lietuvių mėnesių pavadinimai siejosi su gamtos būkle, pvz. gruodis kalba apie pašalimą. Medeinės, vardas yra nuo "medis", kuris, kaip gyvybės šaltinis — šventas. "Duona" yra atėjusi iš "duoti". Žmogus gamtai duoda ir iš jos gauna. Tai savotiško balanso suvokimas. Žodis "tiesa" išsivystęs iš "tiesu". Tai supratimas, kad kiekvienas dalykas turi savo taką ir kas savo taku eina, tas tiesus.

"Žala" ateina nuo sanskrito "žel" ir reiškia nukrypimą.

Lietuvių kalba išvystė moralę, kuri abstrakti, o išryškina reikalą laikytis savo ribose, savo takuose, elgtis savo dalyje. Kiekvieno dalia laikoma įgimta. Iš tos prigimties negalima išeiti. Lietuviai — konservatyvūs. Jiems gamta turi ribas, kurių nevalia peržengti. Įtarpas „si", pvz. „pasidarė", pabrėžia kiekvieno turimą vidinę galią darytis tuo ar kitu.

"Būdvardis" reiškia pažinimą būdo, kaip tas dalykas reiškiasi. Lietuviams — kiekviekvienas dalykas vystosi pagal savo dalią.

"Audimas", "audna" pasirodo daugely kalbų. Tai meniškas veiksmas. Moteris jaudė gėlynus savo ranka. Iš žodžio "ranka" išsivysto "įrankis", "įrengimas".

Trečias kalbėtojas filosofijos sekcijoje buvo South Carolina universiteto *prof. Ignas K. Skrupskelis.* Tema "Lietuvos istorija kaip politinės filosofijos šaltiniai".

Prelegentas pažymėjo, kad Lietuvos istorijoje buvo jaučiama racionalių veikėjų stoka. Bajorai, žydai, neturtėliai nebuvo politiškai racionalūs. Bajoruose buvo perdėtos pažangos. Į seimus Lietuvos didžiuosius bajorus lydėjo tūkstančiai karių ir tarnų. Buvo tokių, kad per seimus tiek nusigyveno, jog "patys turėjo žemę arti". Bendri reikalai seimuose buvo dingę. Bajorai pardavinėjo balsus, ir tai ne vienam. Kun. Skarga atkreipė dėmesį į visuomenės gerovės nepaisymą seimuose. Vienas bajoras sugaišino visai dienai seimo posėdį, reikalaudamas, kad jam būtų leista meškerioti karališkame ežere.

Bajorų neracionalumas rišamas su jų sulenkėjimu.

Politinio neracionalumo buvo ir Lietuvos žyduose. Jiems buvo kunigaikščių suteikta autonomija.

Ūkine prasme žydai buvo stipresni už lietuvius, daugiau išsilavinę, bet jų įnašas į valstybinį gyvenimą buvo nepilnas.

Baudžiauninkams įstatymai nepriskyrė jokių teisių, bet neturėjo jie valstybei ir įsipareigojimų. Karo tarnybon jie nebuvo imami. Jie kaip ir neturėjo vietos valstybėje.

Bajorai kartu pasileido ir sulenkėjo. Žydai nesijungė į lietuvių valstybinę bendruomenę (senovėje).

Dabar Lietuvoje atsakingam piliečiui vėl nėra vietos. Grįžtama į patriarchalinę tvarką. Dabarties valdančiųjų kryptis artėja prie senųjų bajorų.

Jei Lietuvoje būtų atsiradusi ryški, sveika politinė filosofija, būtų reikalaujama ir didesnio politinio racionalumo. Racionalumas čia suprantamas kaip suvokimas savo teisių ir linkimas savo teises apriboti bendros visuomenės gerovės reikalui.

J. Dgl.

• **VYTIS, Nr. 6, 1980** (gauta Vakaruose 1981). Serijinis leidinys „Lietuvos pogrindžio spauda", Nr. 3. Jame pateikiami pilni autentiški okupuotoje Lietuvoje leidžiami pogrindžio patriotinės spaudos tekstai. Prenumerata 6 leidinių — 20 dol., šio leidinio kaina — 3 dol. Išleido Pasaulio Lietuvių Bendruomenė, 5620 S. Claremont Ave., Chicago, IL 60636.

Numerio temos: Kodėl niekinama lietuvių tautos praeitis; Vytauto Didžiojo 550-ųjų mirties metinių minėjimas (jaudinantis Trakų įvykių aprašymas); Atviras Laiškas „Tiesos" redaktoriui A. Laurinčiukui; humoristiniai posmai ir Kas nužudė keturis kumunarus?

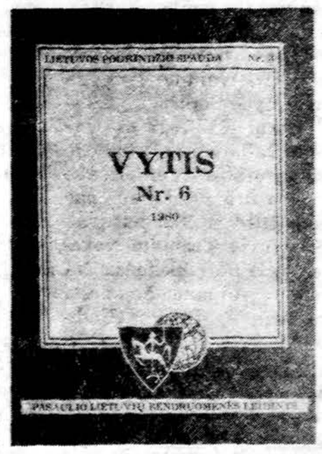

• **LAIVAS, 1981 m., Nr. 6.** Religinio ir tautinio gyvenimo dviménesinis žurnalas. Leidžia Marijonų vienuolija. Redaguoja kun. J. Vaškas, MIC. Redakcijos ir administracijos adresas: 4545 W. 63rd St., Chicago, IL 60629. Metinė prenumerata JAV ir Kanadoje — 4 dol., kitur — 5 dol.

Šiame numeryje: Kalėdų senelis ir dieviškasis Kūdikėlis (J. Vaškas); Kristaus karalystės prasmė (vysk. V. Brizgys); Testamentas (eilėraštis A. Brazauskaitės-Razmienės); Mes esame Kristaus Bažnyčia (kun. A. Steigvila); Svarbiausioji gyvenimo pusiausvyra (kun. J. Prunskis); Baigė Turino drobulės tyrimus (A. Pužauskas); Arkiv. J. Matulaičio beatifikacijos bylos žinios, religinio gyvenimo kronika ir kt. Žurnalas iliustruotas, viršelyje Seselės Mercedes piešinys.

• **PERSPEKTYVOS, Nr. 20, 1980** (gauta Vakaruose 1981). Serijinis leidinys „Lietuvos pogrindžio spauda". Nr. 4. Leidžia Pasaulio Lietuvių Bendruomenė, 5620 S. Claremont Ave., Chicago, IL 60636. Prenumerata 6 leidinių — 20 dol., šio leidinio kaina — 4 dol.

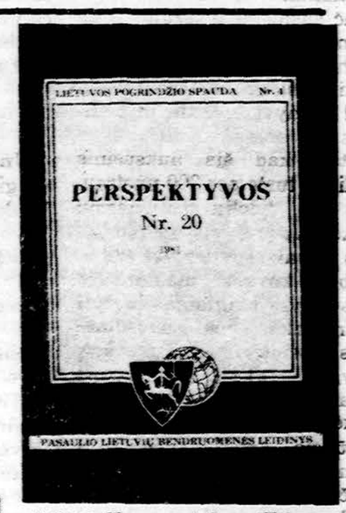

Leidinio 70 puslapių užkloja labai smagiai parašytas Filosofo ir Draugo pokalbis, iš kurio ryškėja visa dabartinė Lietuvos situacija, galvojančių žmonių rūpesčiai ir atsakai į problemas. Gale dar 7 puslapiai trumpesnės kronikos bei komentarų.

• **EGLUTĖ, 1981 m. gruodis.** Lietuvių vaikų laikraštis išeivijoje. Leidžia putnamietės seselės. Redaguoja ses. O. Mikailaitė, administruoja D. Sadūnaitė. Redakcijos ir administracijos adresas: Eglutė, Immaculate Conception Convent, Putnam, Conn. 06260. Metinė prenumerata — 7 dol.

Eilėraščiai, apsakymėliai, pasakos, vaidinimai, galvosūkiai, kryžiažodžiai. Ir viskas papuošta puikiais piešinukais. Mažiesiems skaitytojams viskas paruošta — reikia tik, kad tėveliai „Eglutę" jiems užprenumeruotų.

• **KARYS, 1981 m. Nr. 9.** Pasaulio lietuvių karių-veteranų mėnesinis žurnalas. Redaguoja Zigmas Raulinaitis. Administruoja Alfonsas Samušis. Žurnalo metinė prenumerata — 15 dol. Redakcijos ir administracijos adresas: Karys, 341 Highland Blvd., Brooklyn, N.Y. 11207.

Rašoma apie Lietuvos laivyno likimą (R. Vilkas), apie kunigaikščio Žvelgaičio žuvimą (Z. Raulinaitis), apie taktinių dalinių veiksmus prieš stipresnį priešą (A. Balčiūnas). Spausdinamas premijuotasis Viktoro Karoso straipsnis „Kristijono Donelaičio sukakties reikšmė". Plati šaulių veiklos kronika ir apsčiai įdomių karinių žinių. Žurnalas iliustruotas.